

mohu jednoznačněji přiklonit pouze v případech rukopisů Zebererova a Pelclova, u ostatních rukopisů se jedna spíše o již zmíněné tvary /Y/. Grafém malé y ve sledovaných rukopisech **neexistuje**.

10) Ačkoliv všechny rukopisy vznikly několik desítek let po napsání ortografického traktátu, pouze **rukopis Lobkovický** a částečně i **Františkánský** jsou psány **moderním diakritickým pravopisem**. Ostatní rukopisy sice vykazují ojedinělé známky toho, že jejich písaři diakritický způsob značení znali, vesměs jsou však v nich znaménka použita nahodile, což svědčí o tom, že písaři jejich funkci nepochopili, nebo se z tradičních důvodů rozhodli tento způsob pravopisu neužívat.

Měla-li bych tedy srovnat všechny rukopisy po grafické stránce, hodnotila bych nejvýše rukopisy **Františkánský** a **Lobkovický**. První z nich je nesporně hodnotný způsobem, jakým písař s různými znaky pracuje. Je velmi pečlivý a důsledný, sám si stanovuje grafické zásady, které pak dodržuje ve snaze, aby byl text co nejpřehlednější (různznaky /cz, psaní skupin -mi-, -ni-, snaha psát jednodušším diakritickým pravopisem apod.) Lobkovický rukopis potom oceňuji nejenom z těchto důvodů (i on uvedena kritéria splňuje), nýbrž i proto, že jeho písař byl pravděpodobně seznámen se zásadami zmíněnými ortografickým traktátem a snažil se jeho doporučení dodržovat (přehledně diakritické psaní, pravidelné užívání grafémů v/w, psaní skupin -mi-, -ni- apod.) Písmo obou dvou rukopisů je velmi pěkné, výborně čitelné. Pravopis /y/ je celkem pravidelný u rukopisu Lobkovického, u Františkánského již méně.

Zcela samostatnou kapitolou je starší ruka rukopisu **Fürstenberského**. Tento text jako by se vymykal všem měřítkům. Písmo je neobyčejně pečlivé a čitelné. Písař používá spřežkový pravopis, píše ovšem pouze měkká i, nad která konstantně nadepisuje tečku. Lze však jej hodnotit z grafického hlediska jako velmi zajímavý.

Pelclův rukopis je sice psán pravidelným spřežkovým pravopisem bez větších vykyvů, je dokonce **ze všech rukopisů nejreprezentativnější co se týká způsobu psaní /y/**, přesto bych ho klasifikovala jako průměrný, zběžný opis. Písmo není příliš pěkné, celkový vzhled textu není reprezentativní.

Zebererův a **Fürstenberský** (mladší ruka) rukopis sice dodržují hrubý rámec grafické úpravy tím, že jsou psány poměrně pravidelně spřežkovým pravopisem (i když Zebererův rukopis se vyznačuje velkým množstvím jedinečných znaků), v dílčích otázkách, jako je již zmínované označování *i*-ového vokálu, snaha o přehlednost a srozumitelnost textu nebo pravopis /y/, jsou již naprosto chaotické. Písmo je neupravené, špatně čitelné, a to zejména u Fürstenberského rukopisu. Písař rukopisu Zebererova se snažil svoje dílo vyzdobit (červená diakritická znaménka apod.), bohužel však leckdy na úkor srozumitelnosti. Ukončují tedy podle mého soudu tyto dva texty opět sestupnou řadu v hodnocení grafické stránky rukopisů.

Ve světle tohoto výčtu se samozřejmě nabízí otázka, zda je možné staročeské rukopisy, které jsou, jak již bylo uvedeno, počinem individuálním, jedinečným originálem vzniklým v průsečíku cele řady vlivů, takto hodnotit. Jsem si vědoma slabín kritérií, podle kterých jsem se snažila rukopisy porovnat a ohodnotit. Je totiž zřejmé, že hodnotím-li způsob, jakým písař s jednotlivými znaky pracuje, hodnotím zároveň osobnost písařovu. Nebylo tedy stěžejním úkolem v tomto výzkumu hodnocení například pěkného písma nebo úpravného vzhledu rukopisů, ale zkoumání vyskytu grafémů ve vztahu k rovině hláskové s přihlédnutím k tvorbě jedinečných znaků sloužících k lepší přehlednosti textu.

Textové prameny

- Františkánský rukopis – Národní knihovna v Praze – XXIII F 39 – fol. 1a – 74a
- Fürstenberský rukopis – knihovna luadu Křivoklát – I d 36 – fol. 1a – 89a
- Hradecké zlomky – knihovna Národního muzea v Praze – I Ac 57
- Lobkovický rukopis – Národní knihovna v Praze – XXIII G 87 – fol. 2a – 99b
- Olomoucký zlomek – knihovna Národního muzea v Praze – I Ac 65
- Pelclův rukopis – Národní knihovna v Praze – XIX B 9 – fol. 82a – 124b
- Zebererův rukopis – knihovna Národního muzea v Praze – II F 8 – fol. 1a – 98a

Edice

- Rýmovaná kronika tak řečeného Dalimila. Památky staré literatury české vydávané Maticí českou, č. 2. Upravil Josef Jireček. V Praze 1877.
- Kronika Dalimilova. Podle rukopisu cambridgeského k tisku připravil Dr. V. E. Moutek. V Praze 1892.
- Kronika tak řečeného Dalimila. Ze staročeského originálu přeložila Marie Krčmářová, přebásnila Hana Vrbová. Členská knihnice. Praha 1977.

Literatura

- CUŘÍN, F. Vyvoj spisovné češtiny. Praha 1985.
- FRIEDRICH, G. Učebná kniha paleografie latinské. Praha 1898.
- GEBAUER, J. Historická mluvnice jazyka českého I. Praha 1894.
- GEBAUER, J. Příspěvky k historii českého pravopisu a výslovnosti staročeské. In: Sborník vědecky musea království Českého. Praha 1871.
- HŮŠČAVA, A. Dejiny a vývoj nášho písma. Bratislava 1951.
- KOMÁREK, M. Historická mluvnice česká I. Praha 1969.
- KOMÁREK, M. Nástin fonologického vývoje českého jazyka. Praha 1982.
- KVÍTKOVÁ, N. Nejstarší zápisy kroniky tak řečeného Dalimila. LF 105, 1984.